

N-vestnik

UMEŠČANJA

dr. Darij Krajčič, direktor

Vsak poslovni subjekt tako zasebnega kot javnega prava mora za testiranje svoje uspešnosti nenehno preverjati svoj položaj v družbenem prostoru. To je eden izmed **temeljnih meril**, na podlagi katerega ocenjujemo njegovo uspešnost. V zasebnem sektorju je zadeva razmeroma preprosta, kajti temeljno merilo je trg. V javnem sektorju pa je stvar bolj zapletena, vendar kljub temu nujna. Ugotavljamo jo tako, da preverimo umeščenoost subjekta v družbo.

Zavod je v zadnjih nekaj mesecih na mednarodnem prizorišču testiral nekaj svojih pristopov. V Istanbulu smo preverjali aktivnosti, ki smo jih opravljali na področju mreženja zavarovanih morskih območij. Na Mljetu smo predstavili svoje mednarodne aktivnosti zavoda v okviru morske biodiverzitete in morskih zavarovanih območij v Sloveniji. V Barceloni smo udeležence konference seznanili z uspehi, ki smo jih imeli pri reševanju konkretnih konfliktov na terenu, u v Novem Sadu pa z našimi videnji na področju geološkega turizma. Na letni konferenci omrežja Eurosite na Škotskem smo predstavili naravovarstvene smernice kot izvirni instrument za vključevanje postopkov ohranjanja narave v druge sektorje. Scottish Natural Heritage nas je na bilateralnem srečanju obravnaval kot resno mednarodno uveljavljeno naravovarstveno organizacijo. V Gentu smo na konkretnem primeru predstavili praktično in učinkovito uporabo komunikacijskih veščin. V Avignonu smo vzporejali svoje izkušnje pri oblikovanju nadomestnih habitatov. Testiranje je bilo še več.

Rezultat vseh srečanj je preprost: **zelo visoka raven naših izdelkov**. Pri tem moram posebej poudariti, da je v ves proces vključena razmeroma široka paleta naših sodelavcev iz skoraj vseh organizacijskih enot. In vse to me resnično veseli!

ZRSVN USPEŠEN PRI PRIJAVI PROJEKTA LIFE+

dr. Nika Debeljak Šabec

ZRSVN se je v letu 2009 prijavil na razpis LIFE+ finančnega mehanizma EU s projektnim predlogom »Varstvo in upravljanje sladkovodnih mokrišč v Sloveniji - WETMAN«. Po napornem usklajevanju z Evropsko komisijo smo bili

avgusta 2010 obveščeni, da je bil naš projekt izbran za sofinanciranje s strani EU.

Cilj projekta je izboljšanje oz. vzpostavitev ugodnega stanja habitatov osmih ciljnih kvalifikacijskih vrst in šestih ciljnih kvalifikacijskih habitatnih tipov Natura 2000. Projektne akcije bodo potekale na šestih projektnih območjih: Pohorje - barja, Zelenci, Planik, Vrhe, Gornji kal in Mura-Petišovci. Projekt se prične 1.2.2011 in bo trajal 48 mesecev. Celotna vrednost projekta je 2.144.376 €. V projektu, ki bo 50-odstotno sofinanciran s sredstvi Evropske unije, bodo kot partnerji sodelovali Inštitut za vode RS, Zavod za ribištvo RS, Zavod za gozdove RS, Občina Ruše, Občina Kranjska gora in Radiotelevizija Slovenija.

Glavne akcije projekta so: priprava smernic za upravljanje projektnih območij, vključitev smernic v sektorske plane, odkup zemljišča za postavitev prodnega zadrževalnika na Zelencih, izboljšanje hidroloških razmer projektnih območij Pohorska barja (Klopnovrška barja, Javorniški vrh, Lovrenška barja), Zelenci, Vrhe, Gornji kal in Mura - Petišovci (mrtvice Nagy Parlag in Muriša), odstranitev zarasti, izlov invazivnih vrst rib na projektih območjih Gornji kal (ribnik Hrast) in Mura - Petišovci (mrtvice Nagy Parlag, Muriša in Csiko Legelo), preprečitev nadaljnega uničevanja ciljnih habitatov ter vznemirjanja ciljnih vrst na projektih območjih Zelenci in Pohorska barja (Lovrenška barja, Ribniško barje in Črno jezero). Akcije na terenu bodo podprte s komunikacijskimi aktivnostmi na nacionalni in lokalni ravni.

NAVZKRIŽNA SKLADNOST – ZAPLETEN UKREP EVROPSKE KMETIJSKE POLITIKE

mag. Mateja Žvikart

Navzkrižna skladnost (NS) je verjetno eden najbolj zapletenih ukrepov evropske kmetijske politike, saj pravna podlaga zanjo izhaja iz kar 18 različnih Direktiv EU. Gre za nabor minimalnih zahtev oziroma pravil ravnanja, ki naj bi pripomogle k izboljšanju okolja in življenjskih razmer na splošno. Upoštevatih jih mora vsak kmetovalec, ki želi pridobiti neposredna plačila (subvencijo). Vsebinsko navzkrižna skladnost obsega zelo različna področja od varstva okolja in narave, zdrave hrane in zdravja ljudi do dobrega počutja živali. Ker natančnih navodil, kako naj država članica oblikuje zahteve NS, ni, kot tudi ni nedvoumne definicije pojma »minimalna zahteva«, je raznolikost v pristopih in zahtevnosti NS med državami zelo velika.

V letu 2010 so na slovenskih kmetijah v okviru navzkrižne skladnosti nadzorovali uresničevanje 111 zahtev, od tega tudi 5 zahtev za varstvo vrst in habitatov. Za nadzor je zadolžena Agencija RS za kmetijske trge in razvoj podeželja, ki mora vsako leto nadzorovati vsaj 1 % vseh prijavljenih kmetij (cca. 680 kmetij letno). Nespoštovanje zahtev se kaznuje s kazenskimi točkami, kazen pa je zmanjšanje subvencije za določen odstotek. Če se kršitve ponavljajo, lahko kmetija v celoti izgubi pravico do subvencije.

Na področju varstva narave domače izkušnje in izkušnje iz tujine kažejo, da navzkrižna skladnost ni tako učinkovita, kot bi lahko bila. Še najučinkovitejši se zdi pristop naše sosede Italije, kjer na območjih Natura 2000 zahteve v načrtih upravljanja hkrati pomenijo zahteve navzkrižne skladnosti. V prihodnjih letih navzkrižno skladnost zagotovo čakajo spremembe. Kakšne bodo, pa je odvisno od splošnih usmeritev Evropske komisije ter naše uspešnosti v komunikaciji.

1. ŠPORTNI DAN ZRSVN (ZDRUŽENJE RAZNORAZNIH SLOVENCEV VAJENIH NARAVE)

mag. Robert Turk

Vsaka stvar se zagotovo enkrat zgodi prvič, ni pa nujno, da je takoj tudi uspešna in se kot taka potem prelevi v tradicionalno. Za prvi športni dan ZRSVN bi skoraj stavil, da ne bo zadnji. Urša, ki je med drugim znana tudi po tem, da skače z glavo v vsako pametno zabavo, je zelo dobro izkoristila svoje izjemne organizacijske sposobnosti in bo lahko že v naslednjem letu vajo ponovila.

Pri večini športnih aktivnosti smo utrjevali enotnost metod (Metod je sicer igral odbojko na mivki), tako da so bile ekipe mešane. Le pri vlečenju vrvi je šlo za odkrit spopad osredcev z območniki. Tokrat so slednji potegnili (dobesedno) krajšo in zmago prepustili osredcem, ki so s pridom izkoristili prednost domačega (spolzkega) terena. Povratna tekma bo prihodnje leto, in območniki smo se že dogovorili za intenzivne treninge.

Ankete o tem, ali so bili sodelavci z druženjem in športnimi igrami zadovoljni, nisem delal, vsekakor pa in situ ni kazalo, da bi bilo komu žal, da se je pripeljal v Dol pri Ljubljani. Dol ali gor, športni dan je bil ena redkih priložnosti, da se vidimo, slišimo in čutimo drugače, mimo vsakodnevnih naravovarstvenih dilem in problemov. In to je najbrž dobro, saj smo navsezadnje vsi skupaj, naravovarstvu navkljub, čisto navadni ljudje. Zato se prihodnje leto zagotovo ne bom spraševal »biti ali ne biti« na 2. športnem dnevu. Se bom kar odpeljal dol, ali pa gor. Kdo bi vedel, kam nas bo poklicala Urša.

KAM Z RANJENO PTICO?

Andrej Hudoklin

Območna enota Novo mesto se v lokalnih mediji pogosto pojavlja s predstavitvami z naravovarstveno vsebino, zato nas ljudje, ko je narava v stiski, pogosto pokličejo za nasvet in pomoč. Največkrat so aktualne različne nezgode iz živalskega sveta, še zlasti ptic. Pred časom so me poklicali iz Gorenjih Sušic, da so v sadovnjaku našli barvito ptico, ki je niso še nikdar videli. Ko sem se po službi oglasil pri zaskrbljenih najditeljnih, sem v škatli presenečen prepoznal čebelarja (*Merops apiaster*).

Ptice je na selitvi očitno presenetila ujeda in jo ob napadu ranila pod desno perutjo. Rano sem očistil in namazal z antibiotikom. Ocenil sem, da poškodba ne dovoljuje hitrega okrevanja, zato sem se odločil za odvzem ranjene živali iz narave (6. člen Uredbe o zavarovanih prostoživečih živalskih vrstah, Ur. list RS, 46/2004). Zaradi nujnosti primera sem takoj poklical edino zatočišče za ptice (18. člen Uredbe) na Muti, ki ga vodi veterinar Zlatko Golob. Koncesionar zatočišča je dolžan zagotoviti prevoz živali v zavetišče ter njeno oskrbo (Uredba o zatočišču za živali prostoživečih vrst, Ur. list RS, 98/2002). To se je naslednji dan tudi zgodilo, zato je bilo treba ptico prenočiti in nahraniti. Žal smo čez nekaj dni prejeli sporočilo, da je kljub takojšnji oskrbi, infuziji, imobilizaciji in ročnemu hranjenju čebelar naglo izgubljal težo in poginil. Seveda pa se vse nezgode z ranjenimi živalmi ob naši hitri in učinkoviti pomoči na srečo ne končajo tako žalostno!

PRVI MLADIČKI

Sonja Rozman

V okviru projekta, ki ga financira Kneževina Monako, smo v letu 2008 na Jelovici postavili 75 gnezdilnic za sove, in sicer 50 za koconogega čuka in 25 za kozačo. Namen postavitve gnezdilnic je bil izboljšati gnezditvene možnosti za sove, spremljati stanje populacije z opazovanjem gnezdilnic in ozaveščati javnost prek informacij v medijih. Prvi monitoring v lanskem letu ni pokazal gnezditvenih aktivnosti v gnezdilnicah, kar je bilo pričakovano. Letos pa sta dve kozači očitno začutili, da sta gnezdilnici primerni za vzrejo mladičev. Eni od njih je gnezdenje tudi uspelo. Legla je 4 jajca, tri tedne po izvalitvi pa so bile v gnezdilnici 3 mlade sovice. Mama sova se je ob našem obisku izkazala s svojo odločnostjo, saj mladičev ni hotela zapustiti, ampak jih je pogumno branila. Odletela je šele, ko jo je Al Vrezec z Nacionalnega inštituta za biologijo, ki je opravljal monitoring, z roko vzel iz gnezdilnice, da je mladičke lahko stehal, izmeril in obročkal. Med pregledovanjem mladičev nas je imela mama sova ves čas na očeh. Na srečo kozače niso občutljive za takšno vznemirjenje, in po izkušnjah od drugod se gnezditvena uspešnost ne zmanjša.

Vrezec je povedal, da lahko na podlagi dejstva, da je gnezdilnica zasedena že 2. leto po postavitvi, predvidevamo, da je na Jelovici malo primernih mest za gnezdenje. Zato je naša naslednja naloga, da vse, ki upravljajo z gozdom na Jelovici, usmerjamo v tak način gospodarjenja z gozdom, da bo v njem dovolj naravnih dupel za gnezdenje sov.

OBŽAGOVANJE LIPE V SOČI

David Fučka

Drevesa v vaškem, še bolj pa v mestnem okolju, imajo neprimerno slabše rastne pogoje kot drevesa v gozdu. Interes vseh je, da ta drevesa ohranjamo zdrava, estetska in nevarna okolici. To ni enostavno, saj so izpostavljena številnim motnjam. Pri starih drevesih so najpogostejše mehanske poškodbe na deblu in koreninah, ki nastajajo pri gradnji cest, pločnikov, vodovoda ipd.

Če hočemo drevesa ohranjati in hkrati zagotavljati varnost, jih je potrebno pogosto tudi negovati. Na starih drevesih je najpogostejši poseg odstranitev suhih vej iz krošnje.

Tudi na lipi v Soči, ki raste med zvonikom vaške cerkve ter cestiščem in je po pripovedovanju domačinov stara več kot 300 let, se je pred časom pojavila takšna potreba. Čeprav je bila pred dobrim desetletjem že sanirana, se je popolnoma osušil eden od vodilnih vrhov lipe in zaradi varnosti ga je bilo treba odstraniti. Zakaj se je lipa začela tako močno sušiti je težko odgovoriti, verjetno pa so bili med raznimi posegi na njenem rastišču, ki so se izvajali v zadnjih desetletjih, večkrat prizadete tudi njene korenine. Drevesu prav gotovo ne ustreza niti sila neugodna lega tik ob asfaltiranem cestišču. Na podlagi slabega stanja drevesa in opisanih okoliščin smo se odločili za sanacijo. Dela je v avgustu opravilo podjetje Bober d.o.o. Po odstranitvi suhega vrha, je bilo treba lipo zaradi njene varnosti ter ohranitve naravne in uravnotežene oblike drevesa, tudi ustrezno oblikovati. Po končanih delih je zato veliko nižja kot je bila pred posegom. Upajmo, da si bo v naslednjih letih uspešno opomogla in preživela tako nas kot naše potomce.

MAROLTOVA JE POGORELA

Samo Jenčič

Maroltova jelka na Pohorju je bila ena izmed najznamenitejših jelk pri nas. Z obsegom debla 605 cm in višino 45 m je po gozdarskih izračunih vsebovala 49 m³ lesa in je bila najdebelejša jelka v Sloveniji in menda še v lepem delu Evrope, če ne celo na svetu. Starost je bila ocenjena na vsaj 300 let, menim pa, da bi lahko bila lahko še precej starejša, saj vemo, da lahko jelka v mladosti raste zelo počasi. Veja na višini 27 m je imela 180 letnic, sicer pa si s štetjem letnic ne moremo pomagati, saj je drevo spodaj trhlo.

Maroltova jelka je bila s Pravilnikom o določitvi in varstvu naravnih vrednot določena za naravno vrednoto državnega pomena, kot naravni spomenik pa je bila zavarovana že od leta 1976. Nizka »ident. št.« (181) kaže, da smo se naravovarstveniki že dolgo ukvarjali z njo.

Prvič sem se z Maroltovo jelko srečal jeseni leta 1976. Takrat še nisem bil ne gozdar ne naravovarstvenik, Maroltova jelka pa je bila na višku svojih dimenzij in življenjske moči. Zakaj na višku dimenzij? Nekaj let kasneje ji je neurje odneslo oba vrhova in od nekdanjih 45 metrov višine jih je ostalo le še 28. Takrat sem že bil gozdar, naravovarstvenik pa še ne.

Leta 1990 je bilo mesto loma sanirano (takrat sem že bil naravovarstvenik); alpinisti so se povzpeli na drevo, lomno mesto poravnali in nanj namestili aluminijasto streho z namenom, da se prepreči zamakanje debla in s tem njeno propadanje. Lom v krošnji ni bila edina tegoba Maroltove jelke.

V koreniniku so se naselile mravlje in nekateri zunanji znaki so dali slutiti, da notranjost debla trohni. V naslednjih letih se je jelki začela sušiti krošnja. Temno zelena barva iglic je izginila, veje niso bile več tako košate kot pred leti, nekatere so začele rjaveti. V letu 1996 smo se v okviru akcije sanacije nekaterih dreves v občini Slovenska Bistrica, ki sta jo financirala MOP in občina, namenili »storiti nekaj dobrega« tudi za Maroltovo jelko. Z gospodom Iztokom Vidmarjem, gozdarskim inženirjem in direktorjem podjetja MOGA d.o.o., s katerim smo prej in pozneje sanirali lepo število drevesnih naravnih vrednot, sva si jelko ogledala, da bi lahko natančno dorekla, kakšni sanacijski posegi bi bili možni in smiselni. Po temeljitem pregledu drevesa sva bila razočarana. Splošni videz drevesa je bil sicer še kar zadovoljiv, veje so bile zelene – sicer manj kot včasih – v vrhu drevesa so bili sveži storži, nekaj vej je bilo polomljenih in so obvisile na zdravih; skratka, neko pričakovano stanje. Stanje spodnjega dela debla pa je bilo katastrofalno in ocenila sva ga kot resnično problematično. Trhlo notranjost drevesa sta nakazovali dve odprti rani, iz katerih se je sipal trhli drob. Ena od njih je v višino merila 6 metrov! Ocenila sva, da sta rani globoki, med seboj povezani in da segata verjetno v velik del debla, a tudi v območje korenin. S trkanjem po obodu drevesa sva ugotovila, da pokriva mrtva skorja dve tretjini oboda drevesa. Zdrav zvok je dajala le ena tretjina oboda drevesa (okoli 2 m), kar pa tudi ni zagotavljalo, da je ta del drevesa zdrav. Skratka, ugotovila sva, da je drevo propadlo do te mere, da se pravzaprav ne da storiti nič, kar bi stanje drevesa izboljšalo, da se drevo bliža svojemu naravnemu koncu in bi kakršen koli poseg proces propada le še pospešil. Takrat sem zapisal: »Menim, da bi bilo smotno drevo prepustiti

naravi v upanju, da ga bo ta čim daljši čas ohranila v pokončnem stanju, kot izvesek, ki bo pričal o njeni mogočnosti in trdoživosti.« Denar, odmerjen za sanacijo, smo namenili nekaj drugim drevesom na območju občine Slovenska Bistrica.

Nekaj let po tem se je jelka dokončno posušila. Iglice so porjavile, sčasoma so začele odpadati tanjše vejice, nato debelejšje in v nekaj letih je ostalo smo še deblo z ogrođjem štrcljev najmočnejših vej. Glede na to, da je Maroltova jelka naša največja, da je v bližini obiskane izletniške poti in tudi mrtva in suha še naprej pričala o svoji mogočnosti, da pravzaprav nikogar ne ovira ali ogroža in da njeno propadajoče deblo daje »brlog biotski raznovrstnosti«, smo sklenili, da ostane in da sprva stoječa, kasneje pa ležeča, ko se ne bo več mogla upirati gravitaciji, do konca opravi svoje poslanstvo in se počasi, po delčkih vrne v krog življenja.

V soboto popoldne, 4. septembra letos, je jelka zagorela. Ogenj so pogasili gasilci s Šmartnega na Pohorju in s Tinja. Ker je gorela in tlela tudi trhla notranjost drevesa, so prek noči imeli postavljeno požarno stražo. Naslednjega dne, v nedeljo popoldne, načeto deblo ni več preneslo teže preostanka drevesa in jelka se je zrušila. Oglede sem opravil naslednji dan, v ponedeljek, ko smo izvedeli za novico. Jelka je padla »ugodno«. Tako kot leži, ne ovira nikogar in bo lahko opravila še zadnji del svojega poslanstva. In zakaj je zagorela? Gasilci navajajo tri možne vzroke: strela, samovžig in požig – nameren ali »po nesreči«. Temu

vseobsegajočemu mnenju se kot nestrokovnjak po treznem razmisleku lahko samo pridružim, na tihem pa sem teorijo o požigu ovrigel. Na drevesu sta namreč dve veliki ožganini, ena v spodnjem delu debla in druga pri vrhu. Med njima je približno sedem metrov neožganega debla. Ker se ogenj, ki bi bil zaneten spodaj, ne bi bil mogel povzpeti v vrh drevesa, ne da bi za sabo pustil ožganine (razen če je to počenjal v notranjosti debla), menim, da je začelo goreti v vrhu drevesa, ogenj v spodnjem delu pa je zanetila goreča veja, ki je padla proti tlu, ali pa je strela zanetila oba ognja hkrati. Seveda pa so bili gasilci tam, ko je gorelo, in ima njihova beseda večjo težo.

Skratka, jelke ni več. Ob novelaciji Pravidnika o naravnih vrednotah ji bomo ukinili status, njeno deblo pa bo še desetletja počasi izginjalo in bogatilo naše misli, biomaso in življenjsko raznolikost. Škoda je je.

KONFERENCA ECOLOGICAL RESTORATION AND SUSTAINABLE DEVELOPMENT

mag. Martina Kačičnik Jančar

V Avignonu v Franciji je konec avgusta potekala konferenca z naslovom *Ecological restoration and sustainable development*. Udeležile smo se je Simona Kaligarič, Nika Debeljak Šabec in Martina Kačičnik Jančar. Na konferenci je bilo predstavljenih čez tristo prispevkov na več vzporedno potekajočih zasedanjih. Udeležile smo se predvsem zasedanj na teme *Restoration of herbaceous ecosystems*, *Restoration of peatland, bogs, fens, mires* in *Restoration as a bridge builder*. Ta prispevek je za predstavitev vseh novosti pri obnovi in upravljanju travnišč in mokrišč prekratek, zato vsem kolegom, ki se boste omenjenih tem lotevali pri svojem delu, priporočam, da se z Niko in Simono posvetujete in izmenjate izkušnje.

Splošno sporočilo konference pa je, da moramo naravo vse bolj varovati predvsem zaradi blaginje ljudi, vrstam in ekosistemom pa bo to seveda tudi v korist. Prikazanih je bilo precej primerov uničenja ekosistemov, ki so povzročili bistveno znižanje življenjskega standarda ljudi. Varstvo narave tako mora postati moto obstoja človeka. Participacija deležnikov ne zadošča več, potrebna je kolaboracija, popolno sodelovanje nekdanj nasprotujočih si interesov. Preobrat se seveda ne bo zgodil hipoma in na lahek način, vendar ne smemo obupati. Delovanje našega Zavoda je v primerjavi s predstavljenimi projekti evropskih raziskovalnih in strokovnih inštitucij strokovno in izredno operativno. Vključevanje zgodnje komunikacije v naravovarstveno delo je pri nas standard, ki ga marsikje šele odkrivajo in se mu zaradi zahtevnosti poskušajo z vedno novimi raziskavami tudi izogniti.

SANACIJA POTI NA LOVRENŠKA JEZERA

mag. Matjaž Jež, Sebastjan Štruc

Prvo avgustovsko nedeljo je na območju Lovrenških jezer potekala akcija vzpostavitve nove brunčane poti (na relaciji od obstoječe brunčane poti do priključka na pešpot Rogla – Ribniška koča), ki jo je organiziralo Planinsko društvo Lovrenc na Pohorju. Prvi del akcije se je začel že julija, ko so planinci prenesli smrekova bruna, ki so bila deponirana dva

kilometra proč na markirani poti proti Mašin žagi, v bližino razglednega stolpa na Lovrenških jezerih. Celotna sanacija poti je bila zaključena do konca avgusta. Akcije se je udeležilo prek štirideset predstavnikov planinskih društev (MDO Podravje) in Planinske zveze Slovenije, Zavod RS za varstvo narave pa smo predstavljali mag. Matjaž Jež, Maruša Danev, Gregor Danev in Sebastjan Štruc.

Sanacija dela planinske poti pri Lovrenških jezerih je bila nujno potrebna, saj je bila zaradi erozije in množičnega obiska v zelo slabem stanju. Za utrditev poti v dolžini 270 metrov je bilo potrebnih kakih 20 m³ smrekovih brun. V osrčju južnega dela Lovrenških jezer oz. na koncu stare brunčane poti smo postavili začasno zaporo z opozorilno tablo v slovenskem in angleškem jeziku (*zaprta pot – closed path*), z namenom, da bi obiskovalcem preprečili dostop do severnega dela Lovrenških jezer, ki je izrednega pomena za ruševca (mirna cona). Razlog za postavitev zapore je bila nelegalno ponovno izkrčena pešpot (julij 2010) skozi severni del Lovrenških jezer, ki se je pred dvajsetimi leti v dogovoru s planinci načrtno opustila. V okviru projekta NATREG je bilo preverjeno stanje infrastrukture na samem barju (razgledni stolp in brunčana pot). Ugotovili smo, da bomo morali pot obnoviti in ponekod tudi razširiti, saj ne ustreza več potrebam (pre)velikega števila obiskovalcev (uničevanje barja s sestopanjem z brunčane poti), ob jezercih pa bo treba zgraditi ploščad z ograjo, saj se tu zadržuje največ ljudi. Osnovna konstrukcija razglednega stolpa je v dobrem stanju, zato jo bomo ohranili. Pač pa je treba zamenjati stopnišče, ograjo in tla na stolpu, da se zagotovi varnost obiska na objektu.

DA BI BILA GNEZDA BELIH ŠTORKELJ VARNA

Dominik Bombek

Bele štoklje si ponavadi gnezdo spletejo na dimnikih hiš, slemenih, dosti pa jih gnezdi na električnih drogovih. Štokljin gnezdo je okroglo, zgrajeno iz vej, v premeru meri tudi do 170 cm. Par gnezdo vsako leto dograjuje; najstarejša gnezda tehtajo tudi do 400 kg. Še posebej ob dežju se jim lahko masa podvoji. Štoklje si gnezda spletejo tudi na manj varnih mestih – na drogovih električnih napeljav ali na dotrajanih dimnikih, kar je lahko usodno za mladiče. Gnezda zaradi ekstremnih neurij, ki smo jim priča v zadnjih letih, hitreje razpadajo. Še posebej so nevarna tista, ki so brez podstavkov in kjer se veje in drug gnezdilno gradivo dotikajo

električnih žic. Ob dežju so taka gnezda lahko pogubna za štorke. Da bi bilo takih gnezd čim manj, je Zavod RS za varstvo narave OE Maribor v letu 2009 pričel z akcijo Pomagajmo beli štorkeji *Ciconia ciconia* z gnezdilnimi podstavki. V ta namen smo izdelali 9 podstavkov za gnezda bele štorke. Podstavke je v mesecu marcu 2010 namestil Elektro OE Slovenska Bistrica v naslednjih krajih: Loče, Ložnica in Škole. Jeseni 2010 jih bodo namestili še v Cigonci in Novakah, Elektro OE Murska Sobota pa še v Kobilju in Moravskih Toplicah ter Elektro OE Ptuj v Stogovcih. En gnezdilni podstavek je pripravljen za namen takojšnjega posredovanja v primeru, če je gnezdo, ki je brez podstavka, poškodovano. Z nameščanjem novih podstavkov za gnezda belih štorkej bomo nadaljevali tudi v naslednjih letih in tako prispevali k ohranjanju in krepitvi populacije bele štorke v Sloveniji.

Dve gnezdi, dve žalostni zgodbi z morebitnim srečnim koncem

Gnezdo v Stogovcih je par štorkej desetletje dograjeval. Gnezdo je bilo brez podstavka in naslonjeno na žice. Kljub temu je kljubovalo vsem nevihtam vse do meseca julija 2009, ko je ekstremno neurje, ki se je razbesnelo nad Dravinjsko dolino, potisnilo gnezdo iz droga skupaj s štorkejo. Zavod RS za varstvo narave OE Maribor je bil obveščten o poškodovani ptici. Štorkejo smo predali v oskrbo, vendar je žal poginila. To je bila velika izguba, štorkeja je ostala brez partnerja, ki mu je bila zvesta vse življenje, pa še gnezdo je bilo uničeno. Z akcijo smo namestili podstavek za gnezdo. Štorkeje so podstavke sprejele in gnezdo dogradile.

V Ločah je bila nesreča še večja. Zaradi obilnih padavin je bilo gnezdo pretežko. Pod veliko težo je popustil podstavek. Še negodni mladiči so popadali na tla. Gnezdo ni bilo več uporabno, usoda mladičev pa je bila negotova.

V mesecu marcu je potekal večji del načrtovane akcije. Pri predstavitvi gnezd je Zavod RS za varstvo narave, Območna enota Maribor, prispeval podstavke, delavci Elektra pa so jih montirali na električne droge in predstavili gnezda.

OZNAČENA NARAVNA VREDNOTA SAVINJA

Mojca Tomažič

Tudi v letošnjem letu je Območna enota Celje sodelovala z Občino Ljubno ob Savinji ter ZGS, krajevno enota Ljubno, na prireditvi »Flosarski bal 2010«. Prireditve je potekala teden dni in na njej se je zvrstilo veliko dogodkov. Letošnje leto je bilo posebno, ker je bal praznoval 50. obletnico. Na enem izmed dogodkov smo v sodelovanju z občino in gozdarji postavili informacijsko tablo, s katero smo obeležili naravno vrednoto Savinjo v povezavi s splavarstvom, v preteklosti pomembno gospodarsko dejavnostjo, danes pa se oživlja in ohranja spomin na to težko, zelo pomembno in zahtevno opravilo.

Ob tem dogodku je gospa Marija Lebar napisala pesem, ki jo je posvetila Savinji, kot pravi reki kristalni, večni Savinji. (del pesmi)

.....
A predniki naši
so te cenili.
Tvojo so silo
s pridom rabili.

So s flosi od tukaj
odhajali v svet.
Po dolgi so rajži
se vračali spet.

V njihov spomin
Flosarski bal je začet,
ki letos praznuje
že petdeset let.

In ko konča
naša se pot,
mirno po strugi
svoji boš tekla,
večno pojila naš rod.

VIRI ŽIVLJENJA ŽIVIMO!

Matej Simčič, Barbara Kink

V oktobru 2009 smo začeli uresničevati projekt VIRI ŽIVLJENJA / IZVORI ŽIVOTA, v katerem ima Zavod RS za varstvo narave vlogo projektnega partnerja. Popoln naslov projekta se glasi »Kali, ribniki in izviri: naša preteklost – naša prihodnost / Lokve, ribnjaci i izviri: naša prošlost – naša budućnost«, akronim projekta pa

Viri življenja
Izvori života

je VIRI ŽIVLJENJA / IZVORI ŽIVOTA. Gre za projekt čezmejnega sodelovanja. Na slovenski strani je v projekt vključeno območje vseh treh belokranjskih občin (Črnomelj – vodilni partner, Metlika in Semič), na hrvaški strani pa območje Parka prirode Žumberak – Samoborsko gorje. Na skoraj 1.000 km², kolikor znaša površina projektnega območja, živi več kot 30.000 prebivalcev.

Osnova za večino aktivnosti v projektu je podrobna **inventarizacija vodnih virov** na projektnem območju, ki jo v letu 2010 opravlja Oddelek za geografijo Filozofske fakultete v Ljubljani. Rezultat inventarizacije bo register vodnih virov, kjer bodo po enotni metodologiji zajeti in predstavljeni vodni viri (stoječe površinske vode, vodne kraške jame, izviri) slovenskega dela projektnega območja. Na hrvaškem delu projektnega območja je bila inventarizacija vodnih virov opravljena v okviru doktorske naloge sodelavke v ustanovi. Register vodnih virov, ki bo »živa tvorba« in se bo med projektom po potrebi še dopolnjeval, bo vključeval oceno ogroženosti najbolj ključnih vodnih virov ter identifikacijo glavnih vzrokov ogrožanja in onesnaževanja vodnih virov.

Od poletja 2010 do pomladi 2011 bo Center za kartografijo favne in flore opravil **inventarizacijo rastlinstva in živalstva** na manjšem številu vodnih virov, kar bo dober kazalec razširjenosti tam živečih rastlinskih in živalskih vrst. Na podlagi podrobnega poznavanja vodnih virov in glavnih dejavnikov ogrožanja bo ZRSVN sodeloval s projektnimi partnerji pri pripravi **strategije upravljanja vodnih virov**. Z namenom, da izboljšamo okoljsko ozaveščenost in promoviramo sam projekt, bo ZRSVN med projektom izdal več različnih promocijskih izdelkov v slovenskem, hrvaškem in angleškem jeziku. V juliju in avgustu 2010 smo izdali rokovnik za zapiske iz narave, prvo od šestih načrtovanih tematskih zloženek ter dva plakata. Prva zloženska, ki daje splošne informacije o projektu, je zasnovana v obliki mape, v katero se bodo lahko vstavile vse naslednje zloženske. V naslednjem letu je predvidena še izdelava sestavljanke, otroške knjige o vodnih virih ter 5 tematskih zloženek.

Ena izmed glavnih ciljnih skupin, osnovnošolski in predšolski otroci, so v projekt vključeni prek **izobraževalnih delavnic**. Prav tako poteka več tematskih delavnic z lokalnimi prebivalci, na katerih bodo lahko podali svoje predloge za ureditev in način upravljanja z vodnimi viri v prihodnje.

ZRSVN je pripravil **naravovarstvena izhodišča** za renaturacijo vodnih virov in jih predstavil vsem projektnim partnerjem. Izhodišča bodo neposredno uporabljena pri obnovah/renaturacijah, ki jih bodo v okviru projekta opravili partnerji. Pri vseh naštetih aktivnostih bo ZRSVN nenehno sodeloval s projektnimi partnerji, prav tako pa jim bo pomagal pri aktivnostih, katerih nosilci so ti partnerji.

Predvideno trajanje projekta je 30 mesecev, zaključil naj

bi se 30. 3. 2012. Projekt VIRI ŽIVLJENJA / IZVORI ŽIVOTA delno financira Evropska unija, in sicer iz Instrumenta za predpristopno pomoč. Operacija poteka v okviru OP IPA SI-HR 2007-2013. Celotna vrednost projekta je več kot 1,6 mio €. Sofinancirani delež Instrumenta za predpristopno pomoč znaša 85 %, 10 % sestavljajo nacionalna sredstva (SVLR), preostalih 5 % pa prispevajo partnerji.

Naj ob koncu dodamo, da je projekt nastal na pobudo ge. Mire Ivanovič na podlagi bogate dediščine in pridobljenih izkušenj uspešno opravljenih projektov piranske in novogoriške enote Zavoda v preteklosti (101 kal, 1001 kal). Naj se jim tudi ob tej priložnosti zahvalimo za nesebično pomoč in številne nasvete. Njihova spoznanja se s tem prenašajo tako na območje Bele krajine kot sosednje Hrvaške.

PROJEKT NATREG - PARTNERSKI TRENING V ZAVAROVANEM OBMOČJU BELSKE KOČNE IN OBISK NARODNEGA PARKA NOCKBERGE

dr. Jurij Gulič

Četrto srečanje projektne skupine NATREG je v času med 30. junijem in 2. julijem potekalo na območju avstrijske Koroške, in sicer na različnih lokacijah v Celovcu, Železni Kapli, Belski Kočni in v Narodnem parku Nockberge. Prvi julijski dan je bil namenjen treningu partnerjev in obisku pilotnega območja Belske Kočne. Treninga se je udeležilo 73 udeležencev, od tega 8 oseb iz našega Zavoda.

Vožnja z avtobusom iz Celovca skozi slikovite vasice pod Karavankami do Železne Kaple. Na postanku v Selah (Zell) smo občutili vso mogočnost območja s Košuto v ozadju. Ob prijetnem druženju v Železni Kapli smo se seznanili z gospodarstvom te najjužnejše avstrijske občine, njenimi razvojnimi možnostmi in vizijo. Tematsko predavanje Željka Kramariča o potencialih zavarovanih območji je bilo izhodišče partnerskega treninga, ki je sledil v (za)varovanem območju Belske Kočne. Trening je potekal v naravnem okolju po metodi »Open space in open space«, na temo upravljanja z obiskovalci. Udeleženci smo bili razdeljeni na več skupin, pri čemer je vsaka skupina obravnavala specifično vsebino. Rezultate skupin so predstavili študentje mednarodnega podiplomskega programa »Upravljanje zavarovanih območij« Univerze v Celovcu. Pridobljeno znanje bomo lahko s pridom izkoristili tako pri projektnih aktivnostih kot vsakodnevnem delu Zavoda.

Zadnji dan smo najvztrajnejši obiskali NP Nockberge z namenom, da si ogledamo primera dobre prakse gospodarjenja s travišči volkovja in projektom revitalizacije alpskih pašnikov, vse na konkretnih primerih. Gospodarjenje s travišči poteka v sozvočju s programom razvoja podeželja (ÖPUL) in varstvom narave. Od pričetka projekta v letu 2000 je bilo doslej uresničenih že 450 projektov, s katerimi so revitalizirali prek 2.800 ha zaraščajočih se površin. Cilj revitalizacije je ponovna vzpostavitev primernih pašnih površin in s tem ohranitev kmetijstva, krajinske podobe in, nenazadnje, biodiverzitet prostora. Naslednja tema je bil ogled aktivnega vzdrževanja specifičnih travniških habitatnih tipov - vrstno bogatih travišč z volkovjem, ki so prioriteten habitatni tip Natura 2000. Ogledali smo si aktivnosti, kot so primerna/neprimerna paša govedi (stalež, gostota ...), načini košnje, in drugi postranski ukrepi, ki vzdržujejo pestrost teh po večini sekundarnih travišč v alpskem prostoru. Paša in košnja so najpogostejša priporočila za upravljanje habitata. Habitat na splošno zahteva ekstenzivno pašo (preprečuje zaraščanje z grmovjem in drevjem), obenem pa paša ne sme biti tako intenzivna, da bi lahko povzročila evtrofikacijo habitata. Pri gospodarjenju s travišči je treba upoštevati ekološke zahteve vrst, ki jim travišča zagotavljajo bivališče oz. del življenjskega prostora. Primer dobre prakse gospodarjenja s travišči volkovja kot tudi uspešna revitalizacija alpskih pašnikov na primeru NP Nockberge je pokazal možnosti za prenos znanja in izkušenj na PO Pohorje pa tudi širše v alpska območja Slovenije.

VZPOSTAVITEV GEOPARKA MED PEČO IN KOŠUTO OPERATIVNI PROGRAM SLOVENIJA – AVSTRIJA 2007 - 2013

Lenka Rojs in mag. Mojca Bedjanič

In tako smo ga dobili! Nekaj let stara zamisel o vzpostavitvi Geoparka med Peco in Košuto je dobila zeleno luč. Nosilec projekta Podzemlje Pece, d.o.o. se je skupaj z 11 partnerji s slovenske in avstrijske strani 1. septembra že lotil dela. Zavod RS za varstvo narave bo kot pomemben partner poleg strokovnih nalog opravljal tudi naloge komunikacije in ozaveščanja javnosti. Kako izpolnujemo pogoje? Geopark bo na 1000 km²

zavzemal območje občin Črna na Koroškem, Prevalje, Ravne, Dravograd, Mežica, Pliberk, Suha, Bistrica nad Pliberkom, Globasnica, Galicija, Žitara vas, Železna Kapla in Sele, ki jih družijo izjemna geološka zgradba ter geološke naravne vrednote in posebnosti. Naj omenim samo najpomembnejše: Mežica kot eno najbolj znanih nahajališč minerala wulfenita na svetu, Dobrova pri Dravogradu kot klasično nahajališče minerala dravita, dolina Bistre, kjer je viden kontakt med evroazijsko in afriško ploščo, v Heleni bogato nahajališče krinoidov ter dolgoletna tradicija rudarstva na območju Pece, Uršlje gre in Obirja. Glavni namen projekta je spodbujanje trajnostne rabe geoloških naravnih danosti in pomagati pri njihovem ohranjanju, hkrati pa okrepiti čezmejno sodelovanje, izboljšati prepoznavnost regije in spodbujati njen trajnostni razvoj, predvsem prek »geoturizma« in »geoizobraževanja«. Geološke vsebine so tako osnova za razvoj spremljajočih dejavnosti, kjer je ključen dialog med znanstvenimi inštitucijami in lokalnim prebivalstvom. Kaj vse se bo tam zgodilo? V času triletnega uresničevanja projekta bomo projektne partnerji pripravili naravovarstvene strokovne podlage, načrt upravljanja, aplikacijo za vključitev v Unescovo mrežo geoparkov, vzpostavili 2 informacijska centra, razvili in opremili več interpretacijskih točk in pohodniških geoloških poti. V pripravi je tudi večjezična spletna stran, predstaviteni film, geološka knjižica za otroke, promocijska zloženka, strokovno-informacijska brošura in učni pripomočki. Izpeljali bomo večje število dogodkov za različne ciljne skupine, ind. Geopark bo na podlagi dobro pripravljenih strokovnih podlag kandidiral za vključitev v evropsko in svetovno (UNESCO) mrežo geoparkov, katerih temeljni cilj je povezovanje držav pri varovanju in promociji njihove geološke dediščine. Članstvo v mreži pa pomeni tudi znamko odličnosti in sodelavci pri projektu verjamemo, da bomo z uspešno izpeljanim projektom regiji dodali to noto odličnosti.

Opušeni rudniški rovi v Mežici so najbogatejše nahajališče minerala wulfenita v Evropi (foto: dr. Aleksander Rečnik).

MOJA PREDSTAVITEV

Naj se ob tem prispevku predstavim še sama, kot nov član odličnega kolektiva ZRSVN OE Maribor, ki sem se mu pridružila prav zaradi okrepitve pri projektu GEOPARK. Okrepitev prihaja iz Haloz, natančneje iz Makol. Po študiju geografije in prevajalstva na Filozofski fakulteti sem se najprej preizkusila v poučevanju geografije. Zaposlitev na ZRSVN pa je končno uresničila moj cilj, da kot geografinja delam na področju varstva narave. Upam, da se čim prej spoznamo in lep pozdrav do naslednje objave.

Lenka